



# TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT NR 56

TALV 2014



Foto: Tiit Lepp

*Vastlapäeva tuntakse ka lihaheite- ja liugupäevana, Lõuna-Eestis lisaks pudrupäevana. Vastlapäev on liikuv püha, mis tuleneb vanast kuukalendrist. Vastlapäev nõuab noorkuud ja teispäevast päeva.*

*Kõige tuntum vastlakomme on vastlaliug, mis on seotud lina- ja kanepikasvu manamisega. Karulas ja mujal Lõuna-Eestis on kohati liugu lastud ka jõulu ajal. Liugu peavad laskma nii noored kui vanad ja kindlasti peab mäel olema pereema.*

*(artikkel jätkub lk 2.)*

- Rahvuspargis toimivate ametkondade plaanid käsoleval aastal;
- Rahvuspargi alad liidetakse jahipiirkondade aladega
- Noore looduskaitsja (Junior Ranger) kursus Karula rahvuspargis sel suvel!

# HUVITAVAT

## Vastlapäevast *(artikli algus esimesel leheküljel)*

**Muiste tehti liumäele ka tuli üles, kust kelkudega läbi sõideti, et kaitsta linakasvu halbade mõjude eest. Soovitatav on juukseid hoolega kammida ja ka lõigata, et need siledad ja tihedad kasvaksid. Samal põhimõttel lõigati ja piirati hobuse saba ning lakka.**

Seajala söömine on teada komme üle maa. Keedeti neid ubade või hernestega, harvem kapsastega. Seajalg võeti ka liumäele kaasa.

Vastlapäev oli naiste püha, seega olid enamus naistekäsitöid sel päeval keelatud, eriti ketramine, kardeti halba mõju sigadele. Samas nõõri ja paelu soovitati palmitseda. Toas ei tohtinud tuld süüdata, muidu hakkavad härjad künniajal lõõtsuma ja hobused väsivad.

Pikad jääpurikad vastlapäeval ennustavad pikka lina. Ilusa päikesepasitelise ilma järgi loodeti head lina- ja viljakasvu. Ka lumesadu ennustas head vilja- ja marjasaaki, samas ka rohkesti putukaid ja taimekahjureid.

**Seega vastlapäeval:  
lase liugu,  
ära nooli sõrmi ja nägu rasvast puhtaks,  
kammi ja lõika juukseid,  
valmista vurr,  
vii paar hangutäit sõnnikut aeda!**

Mõned ütelled Lõuna-Eestist:  
Vastlapäevän om liulaskmine. Tiigi jääle pandseme puu sisse, vankreratta pääle, pikä orre külge, selle otsa kelk, kelk pidi olema

kõvasti kinni seotu. Kui ajasime, siis läits koleda kiiruga. (Valga).

Kui pudrupäevä puulba õdagu liugu lastas, sis pandan linasiimnit vakakõsega karmanide ja lastas liugu. Kui livvu om ärä lastu, sis võetas karmanist neo linasiimne vakakese sisest, kallatas tõiste manu, siätäs segi, sis kasvase pikä lina. (Otepää).

Naise teivä vastlapätsikid, odrakaraskit, kutsuti vastlakarask. (Valga).

Lihaheide aegas lõunaajal. Küpsetati karaskit ja pandi liha pääle – lihapiisi. Lihaheide kestis järgmise lõuneni, siis karaskile pandi piima pääle – piimapiisi. Sel ajal ei tohtinud vokki teha (kedrata). (Hargla).

Vastlapääväl (meie puul kutsutes lihaheite) keedetes saket kesväsuurma putru väikeses tükükestes raotu lihaga. (Sangaste).

Vastlapäeväl on kombeks lasta liugu. Kellel pikem tee läheb, sellel saab pikem lina suvel. Õhtul söödi oasuppi. Peale söögi tehti vurri lambajalaluust. (Rõuge).

Vastakombed on kirja pandud tuginedes Selma Lätti poolt koostatud raamatule „Eesti Rahvakalender I“, Kirjastus Eesti Raamat, Tallinn 1970.

Triinu Raam  
Lüllemäe raamatukogu juhataja

## Kuhu kadusid hirved Karula rahvuspargist?

Ajakirja "Eesti Loodus" 2013. aasta detsembrinumbris ilmus **Karli Ligi** artikkel "**Punahirv meil ja mujal**". Artikli juurde kuuluval kaardil oli Karula rahvuspargi ala hirve levikuandmeteta. Tarupettäi küsis selle kohta artikli autorilt kommentaari, mille siin avaldame.

"Eesti Looduses" ilmunud punahirve levikukaart on koostatud jäljeloenduse alusel. On tõenäoline, et piirkondades, kus hirv ei ole eriti arvukas, ei jää ruutloenduse marsruudile ühtegi hirve jäljerida. Seetõttu ei ole kaardil antud piirkonda tähistatud. Samas on hirvede jäljed olemas olnud kõrvalasuvatel

aladel, seega on hirved kindlasti ka Karula rahvuspargis. Seda on kinnitanud nii kohalikud jahimehed kui ka varasemad loendused. Lihtsalt antud kaardi koostamise alusandmetes Karula aladel jälgi ei leitud ja seega jäi kaardile hirvedest asustamata laik.

Karl Ligi

# T A S U B T E A D A

## Karula rahvuspargi alad liidetakse jahipiirkondade jahimaaga

Eestis on mitmeid kaitsealasid, sealhulgas Karula rahvuspark, mis on jahiseaduse kohaselt jahimaad, kuid ei kuulu ühegi jahipiirkonna koosseisu. Seni on nendel aladel toimunud ulukite arvukuse reguleerimine Keskkonnaametiga sõlmitud lepingute alusel, kusjuures arvukuse reguleerijateks on olnud kas kohapeal elavad jahimehed või külgnevad jahindusorganisatsioonid. Selle aasta alguses on Keskkonnaametil plaanis algatada Karula rahvuspargi ala jahimaaga liitmise menetlus. See soovitakse liita külgnevate jahipiirkondade (Antsla, Koemetsa, Karula ja Lüllemäe) jahimaaga.

Kaitsealade jahimaade liitmine jahipiirkondadega on kavandatud keskkonnaministri 23.09.2008 käskkirjaga nr 1323 kinnitatud kavas „Jahinduse arengukava aastateks 2008-2013“. Alade liitmiseks on mitu praktilist põhjust. Alade liitmise järel on võimalik saada seireandmeid rahvuspargis elavate ulukipopulatsioonide kohta. Arvukuse reguleerijatel praegu andmete esitamise kohustust ei ole. Lisaks on võimalik paremini ennetada ulukikahjustuste tekkimist rahvuspargi aladel, sest liitmise järel saavad maaomanikud jahilulukikahjustuste ennetamise, likvideerimise ja kompenseerimise teemadel suhelda jahimeestega otse või ka läbi jahindusnõukogu. Samuti suudab jahipiirkonna kasutaja võrreldes Keskkonnaametiga korraldada kiiremini vajalikus kohas jahi, et kahjustusi vältida. Rahvuspargi alade liitmise põhjuseks on muuhulgas halduskoormuse vähendamine, sest jahimaade liitmisel kaob Keskkonnaametil vajadus jahi korraldamiseks. Jahiseaduse kohaselt ei tohi praegu Karula rahvuspargi piirist väljapool kilomeetri ulatuses ulukite lisasöötmist korraldada. Peale liitmist piirang kaob ning lisasöötmise vajalikkuse kaitsealal



Karula maastik.

Foto: O.Till

otsustab edaspidi kaitseala valitseja so Keskkonnaamet. Rahvuspargis seab jahile jätkuvalt ajalised ja territoriaalsed piirangud kaitseala kaitse-eeskiri.

Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioonis 19.09.2013 toimunud nõupidamisel, millest võtsid osa Karula rahvuspargiga piirnevate jahipiirkondade ja Keskkonnaameti esindajad ning kaitsealal elavad jahimehed, otsustati, et liidetavate alade põhja-lõunasuunaline piir läheb Valga ja Võru maakonna piiri mööda nagu ajalooliselt on välja kujunenud. Piir on piirkirjelduses antud mööda metsakvartalite ja katastriüksuste piire, kuna need kattuvad maakondade piiriga. Alade ida-läänesuunaline piir läheb mööda Lüllemäe-Litsmetsa maanteed. Liidetavatest aladest on välja arvatud Kaadsijärve ja Pautsjärve reservaadid. Jahipiirkondade piiride muutmise käskkirjade eelnõudega ja kaardimaterjaliga saab lähiajal tutvuda Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni Karula kontoris (Ähijärve küla, Antsla vald) ja kodulehel [www.keskkonnamet.ee](http://www.keskkonnamet.ee).

Margo Tannik  
Keskkonnaameti  
jahinduse spetsialist

## Metsavargus Kaadsijärve reservaadis

Möödunud aasta 24. detsembril avastati metsavargus Kaadsijärve reservaadis ja Õdri sihtkaitsevööndis. Raiutud oli üle paarikümne puu. Puud viidi ära sõiduauto järelkäruka. Raiutud oli mitmel korral, äraviimiseks parajate koguste kaupa. See on

Karula rahvuspargi kahekümne aasta pikkuse ajaloo jooksul esimene kord, kui metsa varastati reservaadist, seda otse reservaatist tähistava viida kõrvalt.

Mati Urbanik  
RMK loodusvaht

# Noore looduskaitaja kursus laieneb Karula rahvusparki

Keskkonnaamet korraldab 25.-29. juunil neljas Eesti rahvusparkis noore looduskaitaja kursuse nimega Junior Ranger. Lahemaa rahvusparkis toimub kursus juba üheteistkümnendat, Vilsandi rahvusparkis kolmandat, Matsalu rahvusparkis teist ja Karula rahvusparkis esimest korda.

Kursusel saab igast rahvusparkist osaleda kuni 20 loodushuvilist ja aktiivset 13-17 aasta vanust noort, kes elavad rahvusparkides ja nende lähipiirkondades. Noored valitakse kursusele aineõpetajate soovitude ja motivatsioonikirjade alusel.

Viiepäevase kursuse eesmärgiks on suurendada noorte keskkonna- ja loodusteadlikkust. Korraldatakse retki loodusesse, et tutvustada piirkonnale omaseid taime- ja loomaliike, viiakse läbi loodushoiutöid ja loomingulisi tegevusi ning saadakse tutvaks kultuuriväärtustega. Noored tutvuvad erinevate riigiasutuste rolli ja ülesannetega keskkonnakaitsetes ning õpivad võtteid, kuidas looduses hakkama saada. Õppimine toimub läbi aktiivse tegevuse. Näiteks eelmisel aastal laoti Matsalus kiviaeda, Lahemaal tutvuti lisaks lambakasvatustaluga. Vilsandi kursuse noored värvisid erinevate taimedega lõnga, lisaks saadi aimu, kuidas lennuki pealt kaarti tehakse ja kaardistati apteegikaane. Viimane oli ühe Vilsandi kursuselase jaoks kõige põnevam: „Muidu perega me ei käi nõnda soise koha peal, aga mulle meeldis see väga ja kummikud lirtsusid mõnusalt pärast, oli väga lõbus”. Matsalu kursuselase sõnul kasvas tema huvi pärast laagrit veelgi: „Kõige rohkem meeldis mulle veest putukaid püüda ja linnuhommik”. Ka Lahemaa kursuselane oli vaimustuses: „Ma poleks kunagi tulnud selle peale, et herbaariumi valmistamine või putukate määramine võib mulle nii palju huvi pakkuda”. Martna Põhikooli õpilane Anette Nodopera sõnas: „Matsalu noore looduskaitaja kursused olid väga lähedad, eriti



*Matsalu noored looduskaitjad Nääririkivide juures.*

*Foto: Ave Huugen*

meeldis imetajate õpe ja paadisõit Suitsu jõel”. Paljude noorte arvates võiks noore looduskaitaja kursus Junior Ranger kesta rohkem kui viis päeva.

Junior Ranger-i ehk eesti keeles noore looduskaitaja programmi eestvedajaks on Euroopa Kaitsealade Liit EUROPARC Federation, mis ühendab rahvusparke, maastikukaitsealasid, ja loodusalasid 35 Euroopa riigis ning korraldab igal aastal rahvusvahelisi Junior Ranger laagreid. Eesti kuulub sellesse ühendusse alates 2004. aastast. EUROPARCiga liitunud riikides toimuvad esmalt kohalikud noore looduskaitaja kursused, vajadusel korraldatakse ka jätkuseminarid. Osalejate hulgast valitakse tublimad esindama riiki üleeuroopalisel kursusel. Eelmisel aastal toimus kursus 13.-20. juulil Saksamaal Baieri rahvusparkis. Sel aastal toimub rahvusvaheline kursus Tšehhis. Kursuste läbiviimist, jätkuseminaride korraldamist ja Eesti õpilaste osalemist üleeuroopalises laagris toetab Keskkonna- investeringute Keskus.

Karula rahvusparkis toimuva laagri kohta saab täpsemat infot telefonil 525 1552 või [tia.trolla@keskkonnaamet.ee](mailto:tia.trolla@keskkonnaamet.ee)

Liina Niinemägi,  
Keskkonnaameti  
keskkonnahariduse spetsialist

# Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioonis on töötajad vahetunud

Looduskaitse bioloog Priit Voolaid lahkus eelmise aasta suvel RMK-sse ning tema asemel töötab nüüd Keskkonnaameti koos looduskaitsebioloog Tarmo Evestusega **Sander Laherand** (tel. 56927990, sander.laherand@keskkonnaamet.ee). Nemat on planeerinud 2014. aastal teha Karula rahvuspargis järgmisi töid: Ähijärve väljavoolupaisu projekteerimise lähteülesande koostamine; võtmeheinade kasvukohtade hooldamine; palu-karukella inventuur ja vajadusel hooldustööd; koostöös RMKga must-toonekure toitumisalade puhastamine võsast; kaitsealuste kährikseene ja lepa-

kärbseene ning metsade Natura inventuur. Seoses kaitse planeerija Reet Reimani lapsehoolduspuhkusega tegeleb Karula kaitse planeerimisega alates möödunud aasta novembrist **Maarja Mägi**. (tel 680 7910 maarja.magi@keskkonnaamet.ee). Poollooduslike kooslustega tegeleb jätkuvalt Jan Ruukel.

Looduskaitse juhtivspetsialistina töötab alates 2. jaanuarist 2014 **Eleri Laidma**, kes varem töötas regioonis looduskasutuse spetsialistina Võru- ja Põlvamaal.

## Töötajad endast:

### **Sander Laherand:**

Olen Keskkonnaameti looduskaitsebioloogina tööl alates möödunud aasta sügisest. Õpingud Eesti Maaülikoolis lõpetasin kevadel ja sain koheselt tööle, see läks küll hästi! Olen praktiseerinud taimede tundmist, rohkem küll Põhja- ja Lääne-Eestis. Lõuna-Eesti koos Karulaga on mulle küllaltki uus maailm, kuid seda huvitavam! Peamine eesmärk uuel töökohal ongi tegeleda taimede ja väärtuslike koosluste hoidmisega, rääkida kaasa tegevuste planeerimisel. Kuid arendan end ka loomastiku valdkonnas. Kindlasti puutun Karulas kokku mudakonna ja tema tiikidega. Suvel saab rahvusparki külastatud mitmel korral, kas siis talgute või inventuuride raames. Jään ootama!



Maarja Mägi. Foto:erakogu

### **Maarja Mägi:**

Olen alates 2013. aasta novembrist Keskkonnaameti kaitse planeerimise spetsialist. Sündinud ja kasvanud olen Võrumaal väikeses talus. Looduses on mulle meeldinud viibida väikesest peale, mind pole heidutanud ei pakane, vihm ega kuum suvepäev. Keskkonnaalase hariduse omandasin Eesti Maaülikoolis, kus õppisin kolm aastat maastikukaitset ja -hooldust. Keskkonnaametisse tõi mind soov omandada uusi teadmisi ja kogemusi, eelkõige tahtsin end erialasel tööl proovile panna. Karula on mulle küllaltki võõras, kuid teades, kui kokkuhoidev on sealne kogukond, sooviksin neid võimalusel aidata nii nõu kui abiga. Iseloomult olen sõbralik, rõõmsameelne ja mõistev ning ootan seda ka neilt, kellega mul edaspidi õnnestub koostööd teha.

### **Eleri Laidma:**

Asusin Keskkonnaameti tööle keskkonnakorralduse spetsialistina 2009. aasta augustis lapsehoolduspuhkusel viibiva töötaja asendajana. 2010. a kevadel avanes mul võimalus asuda tööle juba põhikohaga looduskasutuse spetsialistina. Looduskasutuse spetsialisti amet on olnud minu jaoks väga huvitav ja arendav. Elukohaks on mul Urvaste vald, kus olen elanud kogu oma senise elu. Vabal ajal toimetan heameelega kodus aias ja tegelen ka tervisespordiga. Üldiselt olen ma rõõmsameelne ja mulle meeldib inimestega suhelda. Kuna olen Keskkonnaameti poolt volitatud korraldama Karula rahvuspargi koostöökogu tegevust, on oodata selle kokkusaamist.



Eleri Laidma. Foto: erakogu

## Tarupettäi väljaandmisest

**Karula rahvuspargi infoleht "Tarupettäi" ilmub möödunud aastal Karula Hoiu Ühingu projekti, mida rahastasid SA Keskkonna-investeeringute Keskus (KIK) ja Antsla ning Karula vald, abil.** Käesolev number on viimane, mille väljaandmist selle projektiga rahastati. Aitäh kõikidele, kes nõu- ja jõuga lehe väljaandmisele kaasa aitasid!

Hea meel on teatada, et infolehe väljaandmine

sellega ei lõpe, sest KIK otsustas rahastada Karula Hoiu Ühingu järgmist projekti, millega antakse "Tarupettäid" välja nii käesoleval kui ka tuleval aastal. Koostöös Keskkonnaameti ja RMK-ga tahame edaspidigi lugejani tuua infot rahvuspargis toimuva kohta, tutvustada ja meenutada siinseid väärtusi ja olla arutelu-kohaks üleskerkivatele probleemidele.

Olivia Till  
Karula Hoiu Ühingu esimees

## Milline on Karula rahvuspargi tulevik Keskkonnaameti poolt vaadates

**Looduskaitse suuremad edusammud Karula rahvuspargi 20 aasta järel on näha nii maastike mitmekesisuse säilimisel kui ka metsade kaitset.** Metsamaastikud hõlmavad suure osa rahvuspargist. Kahekümne aasta kaitse edukus avaldub siin haruldaste liikide levikus: must-toonekurg, metsis, kalakotkas, laanerähn jt. Enamike nende liikide jaoks on Karula Eesti kümne olulisema ala hulgas ja nende stabiilne või kasvav arvukus näitab siinsete elutingimuste paranemist. Metsaelupaikade seisund saab kehtiva kaitsekorra püsimisel minna vaid paremaks. Küll ei tähenda see enam kaitsealuste liikide olulist arvukuse kasvu, sest juba tänaseks on see võimaliku maksimumi lähedal.

Looduslikes kooslustes nagu järved ja sood on kaksikümne aastat lühike aeg, et hinnata kaitse mõju. Tänu rahvuspargis valdavale looduslähedasele majandamisele on veekogud inimtegevusest vähe mõjutatud ja heas seisundis.

Maastike mitmekesisuse säilimisel on olulisim osa maastikuhooldusel. Kuna kohalikel elanikel on säilinud väga tugev side maa ja loodusega, on Karula rahvuspargis põllumajandustootjatel enamus lagealasil kasutusel: põllumaad, kultuurrohumaad, poollooduslikud kooslused. Valdavalt tegeletakse mahepõllumajandusega, levinud on loomapidamine. Laialdaselt on puhastatud võsast endisi põllu- ja heinamaid ning nende kinnikasvanud servaalasilid. Karula on tänu loomapidamisele üks paremini hooldatud kaitsealasilid Kagu-Eestis. Projektide läbi soetatud tehnika ja loomad täidavad siin edukalt eesmärgi. Jätksuutlikkuse tagamiseks tuleb edaspidigi kohalikkude eluviisi läbi erinevate

projektide, toetuste ja nõustamiste toetada.

Kaitseala valitseja eesmärk on siduda paindlikult looduskaitse eesmärgid ning elanike ja huvigruppide tegevused. Tulevikusuunaks saab olema kultuuripärandi valdkond. Kultuuripärandi kaitse peab rakenduma pärandmaastike, pärandkoosluste ja ajaloolise maa-kasutuse säilitamisena, ehituspärandi, asustusstruktuuri ja ajalooliste objektide kaitse ning piirkonnaga seotud elulaadi, töötraditsioonide ja käsitöökuste säilimise kaudu. Sihipärasemalt tuleb rakendada teaduse potentsiaali. Oluline on ka kaitsealade koostöö – seda kindlasti ka kohalike elanike tasemel, et vahetada kogemusi ja innustada üksteist.

Omaette väljakutseks on kaitseala külastuskorraldus. Loodusesõpradele pakuvad siinsed maastikud põnevaid elamusi, samuti on praegu külastuse mõju loodusele väike. Me kõik – kaitseala valitseja, külastuse korraldaja, kohalikud ettevõtjad – peame oskama ökoturismi võtmesse paigutada olukorra, kui üha rohkem inimesi avastab enda jaoks Karula looduse võlud. Tuleb vältida ohtu, et ületatakse looduse ja kohalike elanike taluvuskoormus. Rahvuspargis peab ka kohalik elanik end hästi tundma ja park ei tohi olla ainult külastajale suunatud.

Karula keskusel on suurepärase potentsiaal laiendada loodusõppekeskusena. Kokkuvõttes on koostöö see, mis tagab, et säiliks Karulale omane loodus- ja kultuurmaastik ning piirkonna kultuuripärand. Koostöö toimib panustades, koostöökogu aktiivne toimimine on selle aluseks.

Ena Poltimäe  
Põlva-Valga-Võru regiooni juhataja

## Piirkonna virtuaalsetest ümarlaudadest

Kuna meie kiires maailmas pole alati aega käia koosolekutel, et kaasa rääkida oma kodukohta puudutavates küsimustes, siis on piirkonnas loodud mõned virtuaalsed e-kirja põhised ümarlaudad: Karula kandi vestluslist; Antsla valla list ja Karula valla list.

**Karula kandi vestluslist** on ellu kutsunud Karula Hoiu Ühingu poolt ja on mõeldud ennekõike Karula rahvusparki alal toimuvast teavitamiseks, probleemide püstitamiseks ja arutlemiseks. See on koht, kus liigub info kohaliku aktiivi, Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) ja Keskkonnaameti korraldatavate koolituste, tähtpäevade tähistamiste ja külapidude kohta. Lisaks kohalikele kuulub sinna ametnikke nii RMKst kui Keskkonnaametist ning sõpru ja huvilisi väljastpoolt Karula

rahvusparki. Listiga saab liituda iga soovija – tuleb vaid saata e-kiri aadressil [kiri@khy.ee](mailto:kiri@khy.ee).

**Antsla valla listis** liigub info Antsla vallas toimuva kohta. Selle virtuaalse ümarlauaga saab liituda saates e-kirja aadressil [kalev@antsla.ee](mailto:kalev@antsla.ee).

**Karula valla listis** levitatakse Karula valla elanikke ja piirkonna sõpru puudutavat infot. Liitumiseks tuleb kirjutada [oliviatiill@gmail.com](mailto:oliviatiill@gmail.com).

Listi saab soovi korral kirjutada iga liige ja neid kirju näevad kõik listi kuulujad. Aita kaasa info liikumisele oma kodukülas liitudes listi(de)ga, kus levitatakse sind puudutavat infot.

Olivia Till  
Hallimäe talu perenaine



## RMK loodushoiuosakonna 2013. aasta tegemistest ja käesoleva aasta plaanidest

Kuna 2013. aasta suvi oli looduses liikumiseks ja puhkuseks erakordselt soodne, oli lõkkekohtade ja matkaradade külastus eelneva aastaga võrreldes tunduvalt suurem. Seda näitasid nii maastikul olevad loendurid kui Karula teabepunkti suurenenud külastajate arv. Teabepunkti tehti 3555 külastust, millest 364 juhul olid külastajad võõrkeelsed.

Lõkkepuid kulus rahvusparki objektidele 105 ruumi ja prügi sai kokku korjatud 40 m<sup>3</sup>. Lõhkumisi ja muid rikkumisi toimus 2013. aastal vähem kui eelnevatel. Esines siiski nii piirete lõhkumisi kui parklärkide vargusi. Tuli ka korrale kutsuda ATV-ga rallitajaid Õdri liivarannas. Korduvalt lõhuti piirdeid Alakonna ja Õdri lõkkekohtades. Suuremad vandaalitseemised toimusid veel Ubajärve ja Mikilä lõkkekohas. Sellega seoses taas üleskutse, et kui märkate lõkkekohtades või



Käesoleval aastal Rebasemõisa tornist (üleval paremal nurgas) vaateid nautida ei saa.

Foto: O.Till

**muudel objektidel lõhkumisi või rikkumisi, andke sellest loodusvaht Mati Urbanikule telefonil 529 0388 koheselt teada.**

Suuremaks tagasilöögiks võib pidada Rebasemõisa vaatetorni sulgemist külastajatele 2013. aasta mais, kuna torni seisukord oli muutunud ohtlikuks. 2014. aastal on kavas tellida tornile lammutus- ja ehitusprojekt. Millal torni taas külastajatele avada saab, on hetkel teadmata.

Koostöös Keskkonnaametiga viidi 2013. aastal läbi kaks üritust. Suvel toimus traditsioonilise toidu teemaline käsitööpäev, kus pearõhk oli ajaloolise Võrumaa toidupärandil. Detsembris toimus rahvusparki 20. aastapäevale pühendatud üritus rikkalikult kaetud sünnipäevalaua ja pillimänguga. Neist üritustest sai osa ligi 200 inimest.

Võõrkeelsetele külastajatele parema informatsiooni jagamiseks telliti OÜ Vesilind käest 2004. aastal valminud Karula rahvusparki tutvustavale filmile ingliskeelsed subtiitrid. Lisaks valmis kevadel RMK kodulehe [www.loodusegakoos.ee](http://www.loodusegakoos.ee) ingliskeelne versioon, kus üleval ka kõik Karula rahvusparki külastusobjektid.

Üheks suuremaks ja töömahukamaks ettevõtmiseks Lõuna-Eesti piirkonna jaoks oli 2013. aastal 19. augustil avatud RMK Aegviidu-Ähijärve matkatee. Ähijärve sai raja lõpp- või alguspunktiks valitud siin paikneva teabepunkti ja ööbimisvõimaluse tõttu. Karula rahvusparkis kulgeb rada mööda Kivi metsaonnist ja liitub Sillal olemasoleva 36 km pikkuse jalgsimatkarajaga. Endise Palu karjääri lähedalt kulgeb matkarada mööda vana metsateed Alakonnu kaudu Ähijärvele. Matkatee on jätkuks 2012. aastal avatud Eestit läbivale Oandu-Ikla rajale. Matkatee marsruudi valikul oli piirkonna töötajatele abiks matkaja Alar Sikk. Järgnevatel aastatel toimub Aegviidust alguse saavate matkatee harude loomine veel Penijõe, Nõvale, Kauksi, ja Viimsisse. Matkatee võrgustiku täielik valmimine on planeeritud 2018. aastaks Eesti Vabariigi juubeli-sünnipäevaks.

Aegviidu-Ähijärve matkatee on tähistatud

puudel asuvate valge-roheline-valge värvimärkide ja puidust viitadega. 2014. aastal on plaanis täiendada matkaraja tähistust taaskasutatud plastist valmistatud kilomeetripostidega. Matkateega seoses valmis külastuskeskuse hoovile Karula rahvusparki tutvustav infotahvel.



Matkatee infotahvel Ähijärvel. Foto: K.Jõesalu

Kindlasti tõstab uus rada rahvusparki külastatavust loodus- ja matkahuviliste seas, esimesed jalgrattal ja jalgsi raja läbinud on Ähijärvele juba jõudnud. Matkatee rahvusparki osa on kasutust leidnud ka olemasoleva 36 km matkaraja täiendusena. Näiteks kui külastaja planeerib rahvusparkis ühepäevast matka, siis on võimalik tal kas Kolskist või Plaagi teetsast keerata tähistatud matkatele ja eksimist kartmata jõuda Ähijärvele.



Mäekonnu vaatetorni vahetust lähedusest langetatakse mõned puud. Foto: O.Till

tõrvaõliga, Ähijärve teeraja osa laudteed uuendatakse. Luba on saadud ka Mäekonnu torni lähiümbruses torni sisse kasvanud puude langetamiseks. Esialgsetel hinnangutel eemaldatakse kuni 8 puud.

RMK loodushoiuosakonnal 2014. aastaks Karula rahvusparkis suuremaid ehitus- ja remonditöid planeeritud ei ole. Jätkatakse tavapärase hooldustöödega lõkkekohtades ja matkaradadel. Lõkkekohtadesse tulevad uued puude varjualused, suur osa rahvusparki matkaradade infotahvlite alustest asendatakse uutega, Mäekonnu vaatetorni liiteosad immutatakse



Eelmisel aastal RMK poolt Keskkonnaametile esitatud külastuskorraldusliku taristu optimeerimise objektide nimekirjas olnud Plaagi, Peräjärve, Mikilä ja Ubajärve lõkkekotade sulgemise osas on toimunud Keskkonnaametiga kokkusaamine. Esialgsete arutluste tulemusel jäävad avalikku kasutusse Ubajärve ja Mikilä lõkkekoht. Lõplikku otsust pole praeguseks veel vastu võetud.

2014. aastal on plaanis rahvusparkides läbi viia külastajauuring. Eelnev külastajauuring toimus siin 2010. aastal. Uuringu eesmärgiks on teada saada, miks külastaja on sellesse piirkonda tulnud, mida ta siin konkreetset teeb, kus täpsemalt ringi vaatab ja kuidas ta kõige pakutavaga rahule jääb. Uuringutulemusi kasutatakse edaspidiste majandamis- ja arenguotsuste tegemisel.

Karula teabepunkt jätkab oma tavapärasest tööd külastajate teavitamisel. Teabepunkt on avatud hooajaliselt kolmapäevast reedeni kell 10-16, teistel päevadel etteteatamisel kell 9-17. Alates 15. maist kuni 15. septembrini on teabepunkt avatud igapäevaselt kell 10-18. Siit ka üleskutse kohalikele, **kui kellelgi on soov tulla hooajal teabepunkti tööle nädalavahe-tusteks ja puhkuse asendajaks, võtku ühendust telefonil 5304 3504 või meiliaadressil [kaidi.joesalu@rmk.ee](mailto:kaidi.joesalu@rmk.ee).**

Endiselt on võimalik külustuskeskuse majutus-hoonet rentida ööbimiseks, seminarideks ja koosolekuteks. Broneeringuid saab teha telefonil 5304 3504 või meiliaadressil [karula.teabepunkt@rmk.ee](mailto:karula.teabepunkt@rmk.ee).

Kaidi Jõesalu  
RMK teabespetsalist

## RMK looduskaitseosakonna töödest möödunud 2013. ja alanud 2014. aastal

**Krõbe pakane valmistab looduskaitsetööde korraldajale ainult heameelt. Mitu nädalat kestnud külm ja õhuke lumikate lubavad loota, et maapind külmub ning head tingimused tööde läbiviimiseks on tagatud.** Pinnasekahjustusi on niimoodi oluliselt vähem. Kuni märtsini võib näha töölisi endisi lagedaid avamas küll Rebasemõisas, Kolskis kui Apjal. Rebasemõisas Kuningamäel on rendile antud endine põllumaa tänaseks juba valdavas osas lage ja ootab suve, mil lambad alustatud võsatorjet jätkama asuvad. Rebasemõisas Kunn'mäe põhjanõlva kitsa oru veerel kukuvad samuti kõrgeks kasvanud lepad. Ikka selleks, et vaade muidu lagedale kuplile paremini esile tuleks. Tornimäe läänenõlva jalamil Hahknurme piiril tegeleme rentniku palvel maahoolajate enamlevinud probleemiga: eemaldamist vajavad metsaservas koplisse murdunud puud ja tasahilju lagedat ahistama kippuv lepa- ja toomingavõsa. Sarnased tööd ootavad oma järge ka Kolskis, Lajassaare lähistel ja vanas metsavahikohas Sillal. Osa töödest on seotud poollooduslike koosluste hooldustingimuste ja juurdepääsude parandamisega, osa teenib endise maakasutusmustrit taastamise eesmärki. Maastiku taastamisega seotud töid tehaks käesoleval hooajal 22 hektaril, poollooduslike koosluste hooldustingimusi parandame ca 11 hektaril.

Spetsiifilisema loomuga on liigikaitsetööd Peräjärvel. Harulise võtmeheina kasvukoha päästmise aktsiooni on pikalt arutatud. Nüüdseks on see koostöös Keskkonnaametiga teoks saanud. Kinnikasvamise ja lopsakama rohttaimestiku poolt ohustatud kasvukohtades niideti ja koristati talgu raames hein. Lõigati varju heitvad puud. Nüüd on taimharulduste reaktsiooni paari järgneva aasta jooksul põnev jälgida. Selle liigi poolt armastatud päikest ja soojust jagub taimedele kindlasti rohkem.

Tänavust aastat puudutavad ettevalmistustööd on seotud RMK hallatavate maadega, mille osas Keskkonnaamet on teinud ettepaneku need välja rentida. Aladel on kirjeldatud poollooduslikud kooslused. Arvestades üldist põllumajandusliku otstarbega maade defitsiiti rahvuspargis, ei ole nende hulk ja pindala loomulikult kuigi suured. Jõepera külas on ühe siiluna tulevikus välja renditavat kooslust 0,8 hektarit, Saarjärvel 0,7 hektarit. Mõnevõrra suurem on võimalik rendiala Koobassaares (ca 3 ha), aga sealsed hooldustingimused on kraavitusest ja kopra tegevusest tingituna märksa keerulisemad. Kui kellelgi on rohkem huvi kõnealuste maade rentimise vastu, palume ühendust võtta RMK Valgamaa metskonnaga.

Priit Voolaid  
RMK Looduskaitseosakond  
looduskaitsepetsialist

## Rebasemõisas, suure tee ääres, on üks vaade taas avanenud

**Rahvusparki sisenemine Lüllemäe poolt kulgeb üldiselt läbi lepikute ja kinnikasvanud põllumaade.** Üks võsastunud põld oli Kuninga maaüksusel, mida Hallimäe talu on juba aastaid rentida üritanud, et see taas avada ja karjamaana kasutusse võtta. Selle ala rentimine venis aastaid, kuna maa omand on olnud segane. Möödunud aastal sai maa RMK haldusesse ja renditi konkursi korras Hallimäe talule.



Põld oli võssa kasvanud, suvisel ajal polnud kena mäenõlva selle rägastiku taga enam aimatagi. Sel talvel võttis seal võsalõikuse ette RMK. Arvestedes eelnevaid kogemusi oli hirm küll... Jutt on ju olnud, et RMK lõikab vaid "likviidse materjali" ja silme ees veel mõne aastatagune võsalõikuse katastroof Rebasel. Seda suurem oli rõõm, kui tööd käima läksid ning töö kvaliteet oli igati kiiduväärne! Mehed, kes siin tööd tegid, olgu eeskujuks - ka suur võsa on lõigatud nii, et kohe esimesel suvel on võimalik

*Pooleliolev raie Kuningamäel, kannud madalam kui muru.*

*Foto: M.Meriste*

ala üle niita. Tublid saemehed ei ole töö kvaliteedile eelistanud saeketi väiksemat kulu - ketiviilimist on ilmselt olnud kõvasti. Nüüd tuleb loota vaid, et ka kokkuvedu õnnestuks ilma maad oluliselt kahjustamata ning kevadel lasta lambad taasavatud kaunist nõlva hooldama.

Mats Meriste  
Hallimäe talu peremees

## RMK tegemised Karula rahvusparki Valgamaa osas

**RMK Valgamaa metskond planeerib Valgamaal mitmesuguseid tegevusi. RMK hallataval maal teostatakse töid lähtuvalt pikaajalistest eesmärkidest.** Raiete pikaajalised prognoosid koos muude töödega oleme kajastanud RMK Valgamaa metskonna metsa majandamise kavas [http://www.rmk.ee/files/RMK\\_Valgamaa\\_MMK\\_20120801.pdf](http://www.rmk.ee/files/RMK_Valgamaa_MMK_20120801.pdf). Kaitsealadel arvestame tööde planeerimisel kaitse-eeskirjades lubatud tegevustega.

Valgamaal on riigimetsas rangelt kaitstavaid metsasid 15%, pindalaga üle 7300 ha, majanduspiiranguga metsasid 18%, pindalaga üle 8700 ha. Valgamaa suuremate kaitsealadena väärivad ära märkimist Karula rahvuspark, Otepää looduspark ning Rubina, Tüdre ja Soontaga looduskaitsealad.

RMK tegevused Karula rahvusparkis on järgmised:

1. Oleme kasutusse andnud poollooduslikke

kooslusi ja taastasime neid. Vahel tundub inimestele, et tehakse mõistmatut raiet metsas, aga peamiselt on see elupaikade taastamine. Elupaikade taastamise eesmärk pole puidu saamine. RMK on andnud poollooduslikke kooslusi kasutusse ligikaudu 70 ha, mis osaliselt vajasid ja vajavad puhastamist puudest ja noorest metsast.

2. Teostasime piiranguvööndis metsa hooldamist ja korrastamist harvendus- ja sanitaarraietega. 2013. aastal teostasime piiranguvööndites sanitaarraiet 24 ha ja harvendusraiet 32 ha.

3. Loodushoiuosakond teostas jätkuvalt puhkekohtade hooldamist, millele lisandus 627 km matkatee Aegviidult Ähijärvele (läbib ka Valgamaad).

2014. aastal planeerime järgmist.

1. Jätkame maade kasutusse andmist põllu- ja rohumaade või poollooduslike koosluste aladena. Kuulutame rendile antavad maaüksu-

sed välja ajalehes Valgamaalane, RMK kodulehel ja Ametlikes Teadaannetes. Kevadine renditavate alade nimekiri on hetkel koostamisel.

2. Raiumist vajavate alade nimekirjad koostame kolme aasta kohta. 2014. esimese poolaasta raieid, millel on Keskkonnaameti lubav metsateatis, on võimalik vaadata aadressil <https://register.metsad.ee/avalik/>.

Karula rahvusparki kaitse-eeskiri kirjeldab

maatulundusmaal lubatud tegevused, milleks on ka metsamajandustööd. Lähtume oma majandustegevustes nii Karula rahvusparkis kui ka mujal riigimetsas säästlikkuse põhimõttest. Ettepanekuid ja soovide Karula rahvusparki riigimetsa osas Valgamaal ootan endiselt e-posti aadressil [valgamaa@rmk.ee](mailto:valgamaa@rmk.ee).

Risto Sepp  
RMK Valgamaa metskonna metsaülem

## Maavillane Pariisis

**Möödunud aastal toimus Pariisis UNESCO peakorteris fotonäitus säästva arengu ja vaimse kultuuripärandi vahelistest seostest.** Keenia, Samoa, Egiptuse, Hispaania ja Brasiilia kõrval oli ka Eesti väljapanek. Eestit esindas näitusel Karula rahvusparkis tegutsev MTÜ Maavillane.

MTÜ Maavillane ühendab kolme sõprustalu, mis tegelevad lambakasvatusega. Lambad ja lambasaadused on osa meie igapäevasest elust. See on suvine karjatamine ja aedade tegemine; talvine laudaperiood ja söötmine; tegelemine karjavalvekoertega ja borderkollidest karjaajajatega; töömahukad poegimisaeg ning söödavarumine; villa pügamine ja sorteerimine jpm. Kõik, kes loomi pidanud, teavad, et tegemist on vastutusrikka ja pideva tööga. Lambaid ei saa jätta söötmata, kui selg valutab, karjaaeda tegemata, kui vill varba otsas. Aga nagu juba öeldud – kõik need tegevused (ja rohkemgi veel) on osa meie elust, elustiilist.

Oleme seadnud endale eesmärgiks kasutada ära võimalikult palju sellest, mida loomadelt saame. Lambanahad laseme parkida, et neid saaks kasutada mõnusa küljealusena lapsevankris või kodus. Villa laseme kedrata



*Meie lambad talvepäikest nautimas.*

*Foto: L.Freiberg*

lõngaks ja kraasida looriks, millest omakorda teeme oma vildivabrikus viltkangast. Ära saab kasutatud nii lambarasv kui ka -sapp, millest saab keeta sapiseepi – looduslikku väga tõhusat plekieemaldit. Lisaks ümbritseb meie kodusid lammaste poolt hooldatud kaunis maastik.

Tundub, et see ilu, mida meie näeme oma töödes ja töö viljades, on silma jäänud ka UNESCO Eesti rahvuslikule komisjonile. Ja nii jõudsidki meie elustiili kujutavad fotod Pariisi näitusele.

Olivia Till  
MTÜ Maavillane



## **Jaska pettäi**

## **AMETLIK TEADAANNE**

Karula valla piirist Vissi venekirikust umbes 1/2 klm maanteed Valga poole kasvab tee pervel vana mänd, mis talu Jaska järele "Jaska petäi" mainitakse. Selle hesti tugeva männa juures olla rahva juttu ja tõendust perra suurt Vene-Rootsi lahingut löödud. Ümbrusest nurmest on leitud 1-1 1/2 meetri sügavusest ja peaks nüüdgi endise peremehe Jaan Oobersti juttu järele surnute luid reamatuseid olema, mis suure Põhjasõja ajal sinna maetud.

Sama pedajest umb. meetrit 10 on vast paarivakamaaline soo, nn. "Leerisoo", kus sõja leer olnud nurme sees, sellest rabasooist olla leitud aasta 60 eest kraavi kaevates terve koorem vanu Rootsi sõja riistu, püssitorusi, hobuse valjaste raudu, mõõku j.n.e. Rahva juttu järele olla Rootsi kuninga isiklikult istutanud "Jaska pedäje" kolme siin sõjal tollal surmasaanud lahingus Rootsi ohvitseride hauale. Usun kindlasti, et arheoloogiline kaevamine "Leerisoo", kui ka ümbruse nurmel peaks teadlastele järelduisi ja vanu esemeid sumuluude juurest leiduma. Kaevamist ei soovita enne ette võtta kui pääle viljakoristamise, sest vaevalt laseb talunik vastmahakülitud põldu nurme läbi kaevata.

A. Vallner (1940)

## **Karula rahvusparki jahimaa liitmine Antsla, Koemetsa, Karula ja Lüllemäe jahipiirkondadega ning Antsla, Koemetsa, Karula ja Lüllemäe jahipiirkondade piirikirjelduste muutmine**

Keskkonnaamet teatab, et on algatanud Karula rahvusparki jahimaa liitmise Antsla, Koemetsa, Karula ja Lüllemäe jahipiirkondadega ja jahipiirkondade piirikirjelduste muutmise.

Kaitsealade jahimaade liitmine jahipiirkondadega on kavandatud keskkonnaministri 23.09.2008 käskkirjaga nr 1323 kinnitatud jahinduse arengukavas, mille eesmärkideks on kolmanda sektori panuse suurendamine, paindlike ja efektiivsete jahinduse regulatsioonide tagamine ja Eestile omase jahikultuuri säilitamine. Arengukava kohaselt tuleb nende eesmärkide saavutamiseks suuremate looduskaitsealade ja rahvusparkide territooriumid jagada külgnevate jahipiirkondade vahel või moodustada uued jahipiirkonnad.

Karula rahvuspark on jahiseaduse kohaselt jahimaa, mis ei kuulu ühegi jahipiirkonna koosseisu, kus jahipidamine teatud piirangutega on lubatud nii sihtkaitse- kui piiranguvööndis ja mis külgneb Antsla, Koemetsa, Karula ja Lüllemäe jahipiirkondadega.

Jahipiirkonnad muudetakse Keskkonnaameti peadirektori käskkirjaga, mille eelnõude ja jahipiirkonna kaartidega on võimalik tutvuda Keskkonnaameti kodulehel [www.keskkonnaamet.ee](http://www.keskkonnaamet.ee) ja Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni Karula kontoris (Ähijärve küla, Antsla vald) kuni 28.02.2014.

Keskkonnaamet teeb ettepaneku Karula rahvusparki jahimaa liitmise Antsla, Koemetsa, Karula ja Lüllemäe jahipiirkondadega ja jahipiirkondade piirikirjelduste muutmise menetluses avalikku istungit mitte korraldada.

Vastuväited ja ettepanekud saab esitada kuni 28.02.2014 e-posti aadressil [voru@keskkonnaamet.ee](mailto:voru@keskkonnaamet.ee)



**Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!**

Tarupettäi koostaja:  
Keskkonnaameti keskkonnahariduse spetsialist Tiia Trolla  
mobiil 525 1552  
[Tiia.Trolla@keskkonnaamet.ee](mailto:Tiia.Trolla@keskkonnaamet.ee)

RMK Karula teabepunkt  
avatud K–R 10-16  
Ähijärve kontor avatud  
E–R 9–16  
Aadress: Ähijärve küla, Antsla  
vald, 66420 Võrumaa,  
telefon 782 8350

Loodusvaht 529 0388  
Teabespetsialist 5304 3504  
Maaholduse spetsialist 5340 8012  
Looduskasutuse spetsialist 516 1479  
Keskkonnahariduse spetsialist 525 1552



KESKKONNAINVESTEERINGUTE  
KESKUS

Välja antud Sihtasutus Keskkonna-  
investeeringute Keskus toetusel